

**Kalaallit Nunaata siunissaanut
ilisimasatigut piginnaasatigullu
siuarsaaneq**

*Pinngortitaleriffiup
anguniagassatut siunnerfi
2013-17*

Inuiaqatigiinnut kalaallinut pisuussutinik uumassusilinnik iluaquteqarneq kulturikkut aningaasarsiornikkullu toqqammaviuullunnaarpoq. Qangaaniilli taamaassimavoq siunissamilu qaninnerusumi sulit taamaattuarallassalluni. Inuttusiartornerup teknikkillu piginnaasatigut siuariartornerup pisuussutit uumassusillit mianernartorsiornerulersissimavai. Mianernartorsiornerulersissimavai kinguneranik inuiaqatigiit pisussaaffigilerpaat pisuussutit uumassusillit silatusaartumik iluaqutigineqarnissaat qulakkiissallugu, matumani piujuatitsinissamik isuma kinguaariittaaq takkukkumaartussat atugarissaaruteqarsinnaanissaattaq aammalu nunarsuarmi oqataa nermit pisussaaffiit eqqarsaatigalugit.

Silap pissusiata allanngornerata kingunerisaanik issittup pinngortitaata sananeqaataa aammalu uumassuseqassutsip ataqatigiinnera allannguuteqarujussuarsimapput, taamaalillunilu toqqaannartumik pisuussutinik uumassusilinnik atuinermut tunngatillugu piorsarsimassutsimut inuussutissarsiornermullu sunniuteqarpoq. Silap pissusiata allannguutai inuiaqatigiinni pissutsinut allanuttaaq sunniuteqarput, matumani sanaartukkat, angallassinuq aammalu pisuussutit uumassusillit uumaatsullu allallu aamma tikikkuminarsinerunerat eqqarsaatigalugu. Silap pissusiata allanngoriartornera malunniukkaluttuinnassasoq naatsorsuutigineqarpoq, taamaalilluni inuiaqatigiit allannguutitut naleqqussarnissaminut unamminartorsiornerulersussanngorlutik.

Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni ineriartorneq sukkasuumik aatsitassanik nunap iluaniittunik annertunerusumik iluaquteqarnissap, nunami suliffissuarujussuaqalernissap annertunerusumillu takornariartitsilernissap tungaanut ingerlavoq. Sikuusarnerata allanngoriartornerata kingunerisaanik umiarsuit nunanit allaneersut angallannerulernissaat iluaqutigineqarpoq. Pissutsit taamaalinerisa Kalaallit Nunaanni pinngortitaq toqqaannartumik sunneqqavaat taamaalilluni avatangiisit sivisuumik sunnersimaneqarsinnaanerit malitseqarsinnaallutik. Malitsigisinnaasallu tamakku inuiaqatigiit ilarujussuutit annertoorujussuarmik sunniuteqarsinnaapput.

Silap pissusiata, pinngortitap inuiaqatigiillu assigiinngitsorpasuartigut ataqatigiinnerat Kalaallit Nunaannut unamminiagassarpasuaqartitsivoq makkua isumannaarneqarnissaat

eqqarsaatigalugu: inuiaqatigiit ineriartornerat, piujuatitsinermik tunngaveqartumik pisuussutinik atuineq, avatangiisit minguitsut assigiinngisitaartullu. Kalaallit Nunaata imminut napatittup anguniarnerani unamminiagassat taama ittut qaangerniarnissaanni ilisimasani katersinissaq tunngavissaqarnissarlu aammalu nunaqavissut piginnaasaannik siuarsaanissaq pisariaqarluinnarput sunniutit ataqatigiissutsillu patajaatsumik nalilersuiffigineqarnissaat qulakkeerniarlugu.

1. Pinngortitaleriffik Kalaallit Nunaata siunissaani

Inatsit Pinngortitaleriffiup tunngavigisaa, inuiaqatigiit pisariaqartitaat aningaasaliisarnikkullu periarfissaat aallaavigalugit suliffeqarfiup anguniagassatut siunnerfii 2013-17 pillugit allaaserisaq manna ilusilersugaavoq. Pilersaarummi inuiaqatigiinni kalaallini siunissami pisariaqartitaajumaartussat siorngerniarneqarnissaat siunertarineqarpoq, peqatigitillugulu ingerlataareersut patajaallisaaqinnissaat ineriartorteqqinneqarnissaallu qulakkeerniarneqarluni.

Pilersaarut piviusunngortinneqassappat Kalaallit Nunaat 2017-imi pisuussutit uumassusillit, silap pissusiata allanngoriartorneranut aammalu avatangiisinut tunngatillugu apeqqutitut tungassuteqartunik ilisimasaqarnerulersimalluni piginnaasatigullu aallaavigissaarnerulersimassaaq. Peqatigitillugulu avatangiisit pillugit apeqqutini ilisimasatigut upalungaarsimanermi siunnersuinermilu akisussaaffik Danmarkimiit Kalaallit Nunaanut nuunneqarluni akisussaaffigineqalersimassaaq. Aamma ilanngullugu pinngortitaq pillugu ilisimatuussutsikkut ilinniartitaaneq aammalu peqqinnissaq pillugu ilisimatuussutsikkut ilinniartitaanerit illutassaat pilersinneqarsimassapput. Taamatut nutaaliaasunik atortorisaruteqarnerulersimanerup kingunerisaanik ilisimatusartartut nunarsuarmioqatitta maanga takkullutik ilisimatusaateqarneruniarnissaat aammalu nunatsinni ilisimasaqassutsimut suliffeqarfinnullu iluaqutaasussanik ilisimatusarnernut aningaasaliissuteqarnerunissaat qammaavigisinnaavagut.

Pilersaarut inuiaqatigiit tungaannit aningaasaliinissamik piunasaqaatitaqarpoq, kisiannili peqatigitillugu inuiaqatigiinnut iluanaarutissartaqarluni. Aningaasaliissuteqarnermi iluanaarutissartaa pingaartumik ilinniartitaanerniissaaq aammalu ilisimasatigut siuarsaaneriniissalluni. Inuiaqatigiit ineriartorteqqinneqarnissaat qulakkeerniarlugu ilisimasaqarnerunissaq pisariaqarluinnarpoq, kisiannili avataaniit aningaasaliissutit peqqutaallutik aningaasaqarnikkut toqqaannartumik pitsanngoriartitsisoqassalluni. Taamaalluni avataanit aningaasaliisartunit toqqaannartumik aningaasaliinerit piffissap ingerlanerani inuiaqatigiit aningaasaliissutaannit amerlanerulernissaat naatsorsuutigineqarpoq.

2. Siunnerfik

Pinngortitaleriffimmut tunngatillugu inatsit naapertorlugu Pinngortitaleriffiup suliassarai

- Kalaallit Nunaanni eqqaanilu pisuussutsit uumassusillit nungukkiartuutaanngitsumik atorneqarnissaasa, kiisalu avatangiisit uumassusillillu amerlassusiisa isumannaaallisaavigineqarnissaannut ilisimatuussutsikkut tunngavissarsionnissaq.
- Pinngortitaleriffik suliassaqarfimmi iluani Namminersornerullutik Oqartussanut siunnersuisartussaavoq.
- Ilisimatusarnerit inernerinik saqqummiussisarnissamut pisussaataavoq.

3. Pingaarnertut anguniakkat

Inatsimmi tunngaveqarluni suliassarititaasut tunngavigalugit Pinngortitaleriffiup anguniagarai

- Ilisimatuussutsikkut tunngavissiornerit ullutsinnut naleqquttuussapput pitsaassut-simikkullu qaffasissuussallutik
- Siunnersuinerit piffissaq eqqorlugu saqqummiunneqartassapput ilisimatuussutsikkullu nunarsuarmi tamarmi maleruaqqusat naapertorlugit suliassallutik
- Paasissutissiinerit attaveqatigiittarnerillu paasinarluassapput inuiaqatigiinnullu toqqaannaq saaffiginnittuussallutik

Inuiaqatigiit imminnut pilersortut pilersitseqataaffiginiarlugittaaq anguniagaavoq

- Ilinniartitaanertigut suleqatigiissutit inuiaqatigiit suliffeqarfiillu pisariaqartitaat naapertussagaat

4. Siunnerfik

Ilisimatuussutsikkut tunngavissat aqutissiuunnarlugit Pinngortitaleriffiup siunertaraa

- Ilisimatuussutsikkut suliniutit qaffasissumik pitsaassusillit ingerlatissallugit
- Nunarsuarmi ilisimatuussutsikkut suleqatigiiffinni peqataassalluni
- Ilisimatuussutsikkut sammiviit akimorlugit suleqatigiinnerni peqataassalluni
- Misissuinerit tunngavigalugit nakkutiginninnernik annertuunik suliqaassalluni

Siunnersuinerit patajaatsut piffissarlu eqqorlugu naammassisaasut qulakkeerniarlugit Pinngortitaleriffiup siunertaraa

- Nunarsuaq tamakkerlugu ilisimatuussutsikkut suleqatigiiffinni pisariaqartuni suleqataassalluni
- Nunarsuaq tamakkerlugu maleruagassat akuerisaasut naapertorlugit pitsaassusilisalluni

leqqunagu aammalu atuisut nunarsuarmi tamaniittut piumasagaataat annertusiartuinartussat naammassisinaajumallugit.

- **Silap pissusia**

Pinngortitaleriffiup silap pissusiata sunniutaanik pinngortitamilu uumassuseqassut-sip avatangiisaasalu ataqatigiinnerisa nakkutiginnissaannut ilisimatusarfigineqarnissaannullu pilersaarutit ingerlallugillu ineriartortinniarpai.

Silap pissusiata allanngornerata sunniutai Kalaallit Nunaannut namminermt nunarsuullu sinneranut pingaaruteqarput, taamaattumillu tamakkuninnga ilisimatusarneq nunarpassuarnit soqutigineqartorujussuulluni. Ilisimatusarnerup nunanit allanit aningaasalersorneqarnissaanut periarfissalerujussuuvoq inuiaqatigiinnut kalaallinut iluaqutaasussamik, aammalu Silap pissusianik Ilisimatusarfimmik pilersitsivioereersimavoq nakkutilliinissamullu pilersaarummik nunanit allanit aningaasaliinikkut aallartissimasumik peqalereersimalluni. Pinngortitaleriffiup periarfissat tamakkua ingerlatiinnarniarpai annertusaqqinnissaallu kissaatigaa.

- **Pisuussutit uumassusillit**

Pisuussutit uumassusillit alaatsinaanneqarnerat ilisimatusarfigineqarnerallu pitsaasumik ingerlatiinnarneqarnissaa Pinngortitaleriffimmit ingerlatiinnarneqassaaq, kiisalu suleriaatsit periuserineqartartullu assigiissarneqassapput.

Pinngortitaleriffik pisuussutit uumassusillit pillugit suliffeqarfiuvoq nunanit allanit tagigisaasoq, ilisimatusarneq, nakkutilliineq siunnersuinerlu eqqarsaatigalugit. Piujuartitsinermik tunngaveqartumik pisuussutinik uumassusilinnik atuineq inuiaqatigiit aningaasarsiornerannut aammalu Kalaallit Nunaata nunarpassuarnik isumaqatigiissutai arlallippassuit eqqarsaatigalugit pingaaruteqarluinnartuuvoq. Inuiaqatigiit aningaasarsiornerat eqqarsaatigalugu tunisassiassanik aalaakkaasumik pilersorneqarneq kukkusumillu aningaasaliinaveersaarnissat pingaaruteqartorujussuupput, soorlu aamma suliffeqarfiup aningaasanik attartorsinnaanissamik periarfissai aammalu pisisartut tatiginninnerat piujuartitsinermik tunngaveqarluni atuinermut attuumassuteqartupilus-suusut. Pisassiissutigineqarsinnaasut pillugit nunanik allanik isumaqatiginninniarnerni uumasogatigiit ilisimatusarfigineqarsimanerat aammalu taakkuninnga tunngaveqarluni biologit siunnersuisarneri aalajangiisuulluinnartarput, pingaartumik uumasogatigiiaanun nunat killeqarfii akimorlugit ingerlaartartunut tunngatillugu pisinnaatitaaffiit killilersorneqarneranni aammalu inuiaqatigiinnut nunani allaniittunut qanoq atornerarnerinut tunngatillugu apeqqutinut uppersaasarsuinermi pingaarutilerujussuupput.

6. Periusissat

Anguniagassatut siunnerfiliilluni suliniarnissami angusassat anguneqarnissaat qulakkeer-niarlugu Pinngortitaleriffik iliuusissanik aalajangersimasunik tunaartassinniarpoq. Sule-riarnissami tunaartassaq tassaavoq ukiunut arlalinnut iliuusissatut pilersaarut. Iliuusissatut pilersaarut sulianut, sulisoqarnermut kiisalu sulinermi avatangiiserisanut tunngatillugu ukiuni sisamani angusassanik aalajangersaassaaq, taamaaliornikkut Aningaasanut Inatsi-sitigoortumik aningaasaliissutigisassatut ukiunilu missingersorfiusuni aningaasaliissutis-satut siunnersuutissat piareereernejartassammata ingerlaavartumillu nutarternejartas-sammata.

Siunnersuisarnerit aammalu sulianut tunngatillugu piginnaasaqassuseq

Pinngortitaleriffiup sulinerani tunngaviorpiartoq tassaavoq ilisimatuussutsikkut arlaan-naannulluunniit attuumassuteqanngitsumik aammalu ilisimatuussutsikkut periutsit aku-erisaasut tunngavigalugit sulineq.

Pinngortitaleriffiup ilisimatuussutsikkut tunngaveqartumik suleriuseqarnerata attattuar-nissaa pingaartorujussuuvoq, ilanngullugulu Pinngortitaleriffiup ilisimatusarnikkut siun-nersuisarnikkullu suliaqarnerata Namminersornerullutik Oqartussat pinngortitamut tunng-atillugu apeqqutinik aqutsinerannut politikikkullu sulinermut attuumassuteqartuunngin-nerata erseqqissartuarnissaa pingaartuuvoq. Pinngortitaleriffik arlaannaannulluunniit at-tuumassuteqarnani siunnersuinernik suliaqartassaaq, taamaattumillu killilersuutissanik aalajangersaanernut imaluunniit pinngortitap mianerineqarnissaanik isummersornernut akisussaasuunani.

Pinngortitaleriffiup siunnersuisarnerata pitsaassusia, ilisimatuutut misissuinerit tutsuigi-naataat taamalu Pinngortitaleriffiup ataatsimut isigalugu tatiginartuuneranut pingaarutile-rujussuuvoq suliamut tunngatillugu pikkorissuseq nanallu assigiinngitsut akornanni pit-saassutsimik qularnaarinnittarnissaaq. Pitsaassutsimik qularnaarineq pitsaanerpaamik inuiaqatigiinnut pissarsisitsisinnaavoq sapinngisamik annertunerpaamik aningaasarsior-fissanik atuinikkut peqatigitillugulu Kalaallit Nunaata pitsaanerpaamik nunat assigiinn-gitsut akornanni inissisimanissaa qularnaarneqassalluni.

Pinngortitaleriffiup ilisimatusarnikkut suliaasa ilarujussui avataaniit aningaasaliiffigine-qartarput aningaasaliissutaasartullu amerliartorlutik, taamaattumik suliart pitsaassusiisa qaffasissusiat aningaasaliissuteqarusussusermut aalajangiisuulluinnartarpoq. Avataaniit aningaasaliissuteqartoqartanngikkaluarpat Pinngortitaleriffiup suliaasaqarfii ikittuaraan-narnut agguarsimassagaluarput.

Suliamut tunngatillugu pitsaassutsip nalinginnaasumik qularnaarnissaa qaffassarnissaalu inuttassarsiueriaatsikkut ilinniaqqittarnikkullu qularnaarniarneqassaaq, tassunga ilaalluni ilisimatusartunik ilinniartitsineq. Pinngortitaleriffiup ilisimatuussutsikkut sulianiit allaa-

serisanik nunarsuaq tamakkerlugu ataqqisaasuni saqqummiiviusartuni atugassiani saq-qummiisarnissaq siunnerfigaa, saqqummiussassallu siunnersuinerillu ilisimatuussutsikkut suliassanik pingaarnersiulluarnikkut sapinngisamik amerlanerpaajutinniarneqartassapput. Tamatumunnga tunngatillugu Pinngortitaleriffik ilisimatusarfeqarfinnik allanik suleqatis-sarsiorniarpoq suleqatigiinnikkut ineriartortitsineq anguniarlugu aammalu allat Kalaallit Nunaanni ilisimatuutut misissuinerisigut angusaat sapinngisamik annertunerpaamik katersorniarlugit iluaqutiginiarlugillu.

Uumassuseqassutsip ataqatigiinnera

Pinngortitaleriffiup ukiut siunnerfiliilluni suliniarfiusussat ingerlanerini ilisimatusarnikkut siunnersuisarnikkullu uumassuseqassutsip ataqatigiinnera tamakkiimanerusumik isiginiarlugu suleriuseqarnerunissaq anguniarpaa.

Silap pissusia, uumassuseqassutsip ataqatigiinnera inullu pingaarnertut qulequtaapput nunarsuarmi assigiinngitsuneersut ilisimatusarnikkut suliniuteqarnerini aamma Pinngortitaleriffiup ineriartortitseqataaffigiinnarnagu peqataaffigisaani. Suliniummi ilisimatusaatingeqartussat aammalu suleqatigineqartussat Pinngortitaleriffiup nalinginnaasumik suliassaqarfigisaasa avataaniittuupput. Siunertaavoq uumassuseqassutsip tamakkulu avatangiiisaasa ilaatigut paasiuminaassinnaasartumik ataqatigiinnerisa silap pissusianut aammalu inuiaqatigiit aningaasarsiorninerinut tunngassuteqartutigut attuumassuteqarnerisa ilisimatuussutsikkut tunngaveqartumik paasisaqarfigalugillu siunnersuiffigisarnissaat.

Pinngortaleriffiup uumasogatigiit, silap pissusia inuillu akornanni ataqatigiinnernut assigiinngitsunut sammisillugu ilisimatusaatit akimorlugit misissueriaaseqarnerit annertusassavai. Inuit sunniutaat annerusumik pisuussutinik uumassusilinnik iluaquteqarnermiippoq, tassa piniarnermi aalisarnermilu tamannalu uumassuseqassutsip ataqatigiinneranut ilaaginnarpoq. Pinngortitaleriffiup uumasogatigiinnik amerlassusiliilluni naliliisarnini pitsaanerulersinniarppaa. Sunniutaasartut misissuiffigineqartarnerini paasisaasartut uumasogatigiinnik amerlassusiliiniarnernut ilanngunneqartalissapput, tassa silap pissusiata, uumassuseqassutsip ataqatigiinnerata inuillu atuinerisa ataqatigiinnerat eqqarsaatigalugu. Ukiut siunnerfiliilluni anguniagaqarfiusut ingerlanerini tamakkiisumik isiginiarluni paasisutissat ataqatigiissutsimut tunngassuteqartut amerlisarneqassapput.

Piujuartitsinermik tunngaveqarluni iluaquteqarnej

Pinngortitaleriffiup nakkutilliinikkut ilisimatusarnikkullu aalajangersaavigissavaa pisuussutinik uumassusilinnik inuiaqatigiit iluaquteqarnerisa aammalu uumasogatassutsip nammassinnaasaasa killissaasa suminnerat. Taamaattumik pisuussutinik uumassusilinnik ilisimatusarneq inuiaqatigiit aningaasarsiutigisaannut imaluunniit piorsarsimassuseq eqqarsaatigalugu iluaqutiginerusaannut sammitinneqarnerussaaq. Piujuartitsinermik tunngaveqarluni aqutsinissaq tunngavissiorniarlugu ilisimatuussutsikkut sulinermi nunami nammi-nermi aammalu nunanut allanut tunngatillugu ajornartorsiutit aaqqiivigineqarasuartaria-

qartut kiisalu apeqqutit siunissaq ungasinnerusiq isigalugu ilisimatuussutsikkut sammi-neqartariaqartut qulaajaavigineqartassapput.

Pisuussutitut uumassusilinnut avatangiisinullu tunngatillugu apeqquterpassuit akissutis-sarsinniarlugit nanami namminermi nunarsuarmioqatinillu suleqateqarnerit ingerlanne-qartariaqarput, tassami uumasooqatigiit assigiinngitsut maani iluaqutigisartakkavut nuna-nik allanik aveqatigiiffigaavut. Taamaattumik Kalaallit Nunaata nunarsuarmioqataa-nermi pisussaaffii eqqarsaatigalugit kiisalu nunarsuarmioqatigiit pisuussutinik uumassusilinnik pisassiissuteqartarneri eqqarsaatigalugit nunatta soqutigisai qulakkeerniarlugit Pinngorti-taleriffik annikigisassaannngitsumik ilisimatusarnikkut nunanik allanik suleqateqarpoq.

Avatangiisinik isumannaarineq

Inuit pisuussutinik uumassusilinnik iluaquteqarnermikkut pinngortitami ingerlataat an-nertusiartorput, aatsitassarsiornerup, takornariaqarnerup sunngiffimmilu annertusiartor-tumik pinngortitamik atuinerup annertusiartornerat peqatigalugu avatangiisit uumassusil-lillu assigiinngitsorpassuunerisa mianerineqarnissaat pillugu pitsaasumik siunnersorne-qarnissaq pisariaqaleraluttuinnarpoq.

Ukiut siunnerfiliilluni suliffiusussat maanna aallartinneranni Pinngortitaleriffik aningaas-sassaqaranilu sulisussaqaanngilaq tamakkiisumik avatangiisinik misissuineranut akisussaaf-fimmik tigusinissamat, aammalu tamatuminna tigusinissaq, soorlu Kalaallit nunaanni Aalisarnermik misissuinerit tiguneqarnerattut ittoq politikikkut aallajangiiffigineqartus-saavoq. Aarhusip Universitetiata ataaniittoq DCE (Namminersorlutik Oqartussanik aatsi-tassarsiornernut atatillugu avatangiisinik misissuisarnermik oqartussaasutut akisussaasu-tullu inissisimasutut isumaqatigiissusiornikuusoq) qanimut suleqatigalugu, aammalu ava-taaniit aningaasaliissutinik pissarisarisinnaasat tunngavigalugit Pinngortitaleriffik misis-suineri suliniutikkaarlugit suleqataavoq. Pinngortitaleriffiup anguniarpaa suliassaqaar-fimmi piginnaasat attatiinnarnissaat siuarsarnissaallu siunissami suliassat suli amerlane-rujartortut akisussaaffigilernissaat anguniarlugu naggataagut avatangiisinik misissuiner-mik akisussaaffik Danmarkimiit ukua ukiut siunnerfiliilluni suliffiusussat naannginnerini nunatsinnut nuutinneqarnissaa anguniarlugu.

Nunanik allanik ilisimatusariaatsillu akimorlugit suleqatigiinneq

Nunanik assigiinngitsunik ilisimatusarnikkut suleqateqarneq Pinngortitaleriffiup suline-rani pingaaruteqarluinnartuavoq nunallu taamatut attavigisartakkat attavigiinnarnissaat annertusarnissaallu siunertaavoq. Aamma ilisimatusariaatsit assigiinngitsut akimorlugit suleqatigiittarnerit annertusarneqassapput. Ilisimatusarfimmik aaqqissuussaasumik sule-qateqarneq Silap Pissusianik Ilisimatusarfikkoortumik pilersinneqarnikuvoq, tamannalu kingorna Aarhusip Universitetianik, University of Manitobamik aammalu Pinngortitalerif-fiup akornanni siunnerfiliisumik ”Arctic Science Partnership”-imik taallugu suleqatigiin-nissamik atsioqatigiinnermik ingerlateqqinneqarpoq. Ilisimatusariaatsit assigiinngitsut akimorlugit suleqatigiittarnerit annertusarneqarnissaanni peqqissuseq aammalu Kalaallit Nunaanni peqqissutsikkut ilisimatusarfeqarfik ilanngunneqassapput.

Sumiiffimmi ilisimasaat

Aalisartut, piniartut allallumi inuiaqatitiinnut kalaallinut ilaasut annertuumik Kalaallit Nunaanni pinngortitamut tunngatillugu ilisimasaqarput Pinngortitaleriffiup ilisimatusarnikkut sulinerani ilanngunniarsarineqartunik.

Pingaarlunnartuuvoq paasissutissat Pinngortitaleriffiup suliassaanut tunngasut tamarmik katersorneqarnissaat, suliarineqarnissaat ilanngunneqarnissaallu. Tassungalu atatillugu aamma pitsaassutsimik qularnaarisoqartariaqarpoq ilisimatuussutsikkut sulinerit allat assigalugit. Pinngortitaleriffik sumiiffimmi ilisimasat atorniarlugit ilisimatuussutsikkut periutsinik malitassaminik allangortitaluni maleruussartussaangilaq.

Pinngortitaleriffiup sumiiffimmi ilisimasat nammineq misissuinissamik pilersarusiornerni ilaatinniarpai ilaatigut immikkut paasisimasalinnik ataatsimeeqateqartarnikkut, najukkani attavigisartakkanik ilisimatusarnissamik pilersaruteqarnermi piviusumik ilaatinneqartartussamik pilersitsinikkut, ilisimatuutut apersuinikkut aammalu piniartut aalisartullu nalunaarutaasigut paasissutissanik misissueqqissaarnikkut.

Attaveqatigiinneq paasissutissiisarnerlu

Pinngortitaleriffik inuiaqatigiinni akuunerminik annertusaaniarpoq ilaatigut eqeersimaartumik attaveqatigiittarnertigut aammalu misissuinernit inernernik paasiuminarsaalluni saaffiginiakkanik toraarisumik paasissutissiisarnertigut. Taamaaliornikkut anguniarneqassaaq Pinngortitaleriffiup arlaannaannulluunniit attaveqanngitsumik sulinerata paasineqarnissaa aammalu misissuinernit inernerit siunnersuinerillu paasilluarneqarnissaat.

Pinngortitaleriffiup inuiaqatigiinni soqutigisaqatigiinnik assigiinngitsunik isumasioqateqartarnini annertusarniarpai Kalaallit Nunaanni inoqarfinni assigiinngitsuni innuttaasut ataatsimiitinneqartarnerisa amerlanerulersinnerisigut, aammalu nittartakkap uummaarinnerusumik atorluarnerulerneratigut. Ammami atuisuusut Pinngortitaleriffiup siulersuisuini sinniisuutitaasa qanimut inuiaqatigiinnut akuliusimanissaq qularnaartussaavaat.

Pinngortitaleriffik ilisimatuussutsikkut sulinernit inernerit pillugit paasisallu misigissusersornermik tunngaveqanngitsut erseqqissullu atorlugit eqeersimaartumik tusagassiutitnik attaveqarniarpoq aammalu paasissutissiisarnermi aqutissaasut oqaatsillu erseqqissut paasiuminartullu atorlugit inuiaqatigiinnut paasissutissiisarniarpoq.

Sulisorisatigut periarfissat attuumassuteqarnerlu

Pinngortitaleriffik ilisimatusarnernik ingerlatsiuassaaq, pitsaassuseq nutartertuarnerlu qularnaarniarlugit Pinngortitaleriffik sulisorisatigut nunamut najukkaminut attuumassuteqarnerminik annertusaaniarpoq, peqatigitillugulu nunanit assigiinngitsuneersunit sullivuniarluni nunani tamalaani ilisimatuussutsikkut misissueriaatsinik akuerisaasunik tunngaveqarluni.

Pisortat pinngortitamut tunngatillugu ilisimatusartartutut ilinniagaqarnermik tunuliaqutaqarnissaat ilisimatusartartutullu sulineramik paasisimasaqartuunissaat pingaaruteqarpoq, aammalu immikkoortortat suliassaqarfitsik ima piginnaasaqarfigitigissagaat sammisani tamani sapinngisamik qullasinnerusumik atorfeqarluni ilisimatusartartunik (seniorforskerit) peqassallutik. Pingaartuuvortaaq sulisut ikiortaasut pikkorissuunissaat, soorlu allaffeqarfimmi, teknikkimi ingerlasunik piareersaanermi pilersaarusiortarnermilu sulisut, aammalu ilisimatusartartutut sulisorisat sulisullu ikiortaasut imminnut naleqquttunissaat pingaartuuvoq.

Sulisunut tamanut ineriartornissamut periarfissaat assigiittariaqarput pitsaasuusariaqarlutillu, kisiannili Pinngortitaleriffiup Kalaallit Nunaannut attuumassuteqarneq annertusarniarpaat atorfinititsinermut ilinniartitseqqittarnernullu tunngatillugu pimoorussilluni anguniagaqarnikkut. Tassunga atatillugu Pinngortitaleriffiup specialeliortunik aamma Ph.d-mik anguniagaqartunik ilinniartitsineq isumaginiarpaa, sulisullu immikkut ittunik sule-riaatsinut teknikkimut tunngassuteqartunik ilinniartinniarlugit. Taamaaliornikkut Pinngortitaleriffik kalaallinik sulisoqarnerminik siuarsaaniarpoq suliassaqarfiit tamaasa eqqarsaatigalugit.

Isumannaatsunik toqqissisimasunillu sulliveqarneq

Pinngortitaleriffiup isumaginiarpaa sulisut suliffimmini atukkamikkut toqqissisimasunik atugaqarnissaat sulinermut tunngatillugu atukkanut tarnikkullu atugassatigut aalajangersakkat pitsaanerpaat malinnerisigut, naleqquttunillu sulinermi atortulersuinikkut.

Asimi, misissuivinni allaffinnilu sulinermi isumannaatsuunissaq sapinngisamik annertusarneqassaaq isumannaallisaanermut aalajangersakkat atuuttut nutartertuarnerisigut sulisullu pikkorissartittarnerisigut, aammalu isumannaatsuunissamut atortut tamatigut pigineqarlutillu pinngitsoorani atorneqarnissaannik piumasqaateqarnerit aqcutigalugit.

Pinngortitaleriffiup suliffimmi tarnikkut ajunngitsunik atugaqarnissaq pimoorullugu anguniarniarpaat uippakajaarnermut nakkarsaasarnermullu tunngassuteqartunik maleruagas- sanik siunnerfinnillu peqarnikkut aammalu eqqugaasunik isumaginnigasuarsinnaasunik sillimasunik pilersitsinikkut kiisalu ukiut tamaasaartumik sulisunik tamanik oqaloqate- qartarnerit (MUS-samataler) ingerlattarnerisigut.

Atortutigut periarfissat aamma aallaavigisat kiisalu piareersaatitut pilersaarusiortarneq (logistikki) ingerlalluartoq

Pinngortitaleriffiup piffissap siunnerfiusup ingerlanerani allaffiit laboratorially annertusi- sinniarpai 2.800 m²-imiit 4.200 m²-imut taamaalilluni ilisimatuussutsikkut ilinniartitaane- rit aammalu peqqissutsimik ilisimatusartartunik suleqateqarnissamut inissaqartitsisoqalis-

salluni. Pinngortitaleriffik aamma tikeraanut inissamik peqarpoq 850 m² miss. angissusilimmik tallimanik inissiartallimmik, arfineq pingasunik ineerartallimmik, katerisimaartarfilimmik ataatsimiittarfilimmillu. Aamma quersuarmik umiatsianik eqqussiviusinnaasumik 400 m² miss. angissusilimmik illunillu misissuiveqarfinnik arlalinnik peqalernikuuvoq. Illut taakkua pitsaasuupput nutaaliaallutillu taamaattumillu Pinngortitaleriffiup sulinerminik ineriartortitseqqinnissaata qularnaarnissaanut aallaavissatsialaallutik.

Pinngortitaleriffik marlunnik misissuinermin atortunik angallateqarpoq ”Paamiut” (1971-imi sanaaq) aamma ”Sanna” (2012-imi sanaaq). Paamiut avataasiorluni misissuinermin atorneqartartoq ima pisoqaatigilerpoq atoqqissinnaanissaa sivitsortinniarlu naliliiffigeqqinnissaa akueriteqqinniarnissaalu illersorneqarsinnaajunnaalerluni. Taamaattumik taarserneqarsinnaanissaa imaluunniit aaqiissutissaq alla ujartorniarlugu 2013-ip ingerlanerani aalajangiisoqartariaqassaaq. Sanna sinerissap qanittuani aalisakkanik avatangiisinillu misissuinermin atorneqartartoq nutaaliaalluinnarpoq nalilittullu pigisatsialaalluni.

Pinngortitaleriffik angallatinik mikinerusunik arlalinnik, snescooterinik atortunillu allanik akisuunik pigisaqarpoq quersuarmilu umiatsialivittaami (2012) uninngatinneqarsinnaasarlutik. 2013-imissaaq angallat alla sulinermin atortagaasartussaq pissarsiarineqassaaq. Pinngortitaleriffiup ingerlasussanik piareersaanermin aqutsinermilu (logistikki) immikkoortortoq pitsaasoq ineriartortinniarpa immikkut Pinngortitaleriffiup atortuinut akisusaaffilerlugu ataqatigiissaarinermillu ingerlataqartillugu. Tamatumuuna Pinngortitaleriffiup pigisaasa naleqartut pitsaanerpaamik atorneqarlutillu isumannaarneqarnissaat anguniarneqarpoq.

Aningaasanik pisariaqartitanik pissarsiniarneq

Pinngortitaleriffiup tunngavilersorluakkamik uppersaaserluakkamillu periaaseqarluni sulissutiginiarpaa aningaasanik tunngaviusussanik Aningaasanik inatsisitigoortumik aningaasaliiffigineqartarnerup allannqutsaalinnissaa inorsaattuulinnginnissaalu aammalu suliassat nutaat takkussornerat peqatigalugu annertusarneqarnissaa.

Aningaasanik inatsisikkut aningaasaliissutit pingaartumik ingerlatsinermin nakkutillinernullu atugassaasarput, apeqqutaalluinnarporli ilisimatusarnermin ineriartornermullu ”aningaasanut naatitassatut ittunik” atugassanik avataaniit aningaasaliissuteqartoqartarnera.

Pinngortitaleriffiup suliamut tunngatillugu pitsaalluinnartumik inissisimanikkut eqeersimaartumillu aningaasanik avataaniit pissarsiornikkut qularnaarniarpa pilersaarusiorfiup ingerlanerani avataanit aningaasaliissutaasartut annertusitinniarnissaat, aammalu aningaasartuutit tamarmiusut kaaviiartitat qaffatsinneqarnissaat.

7. Ineriartornermin aningaasaliineq

Pilersaarutit matumani allaaserineqartut piviusunngortinneqarnissaanni apeqqutaavoq ingerlatsinermut nalinginnaasumik aningaasaliisernerup saniatigut pisariaqartinneqartunik immikkut aningaasaliissuteqartoqarsinnaassanersoq. Pinngortitaleriffiup 1995-imi pilersinneqarneraniilli ingerlatsinermut aningaasalersornera Inatsisartut Aningaasanut inatsisaatigut qularnaagaavoq, tamatumalu saniatigut Pinngortitaleriffik iluatsitsiviusumik avataaniit aningaasaliissutinik pissarsisinnaasarsimavoq. Avataaniit aningaasaliissutaasartut inatsisitigoortumik aningaasaliissutaasartut amerlaqatigilernikuuat.

Siunnerfiliilluni pilersaarut manna Aningaasanik inatsisitigoortumik aningaasaliissutaasartut qaffanneqarnissaannik piunasaqaatitaqarpoq aammalu Pinngortitaleriffik nammineerluni avataaniit aningaasaliissutinik nangittumik pissarsiniartariaqarpoq.

Aningaasanik inatsisitigoortumik aningaasaliinerunissaq:

- *Avatangiisinut atugassatut ingerlatsinermut aningaasartuutit qaffanneqartariaqarnerat*

Pinngortitaleriffik avatangiisinut tunngatillugu suliassaqaqfinnik inerisaanerminut piginnaangorsaanerminullu 2015-ip tungaanut avataaniit aningaasaliissutinik atulluni ingerlatsivoq. Taamaaliortoqarpoq siunertaralugu Kalaallit Nunaanniit Aningaasanik inatsisitigoortumik aningaasalersorneqartumik Namminersorlutik Oqartussat Danmarkillu akornanni suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarnerup kingunerisaanik DCE-p siunnersuisarnernik suliaanik isumaginnittuulernissaq akisussaalernissarlu. Pinngortitaleriffik DCE-mik suleqateqarluarpoq, avatangiisinullu tunngatillugu apeqqutini suliassanilu arlalissuarni DCE-p ataani siunnersueqataasutut inisseqqalluni. Pinngortitaleriffiup naatsorsuutigaa suleqatigiinneq tamanna ukiut pilersaarusionerfiusut makku qaangerlugissaq ingerlanneqassasoq, kisiannili Namminersorlutik Oqartussat Danmarkillu avatangiisit pillugit suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaata naanerani akisussaaffik Kalaallit Nunaanut nuunneqarsimassasoq. Taamaalilluni DCE Pinngortitaleriffiup ataani siunnersuisunngorsimassalluni. Taamaalisoqarnissaanut politikikkikut akisussaaffiup nuunneqarnissaa siunertaralugu aalajangertoqartariaqassaaq aammalu aningaasat tassunga atorineqartartut Pinngortitaleriffimmut nuunneqarnissaat pisariaqassaaq. Akisussaaffik nuunneqassagaluarpat tamanna Pinngortitaleriffiup suliassaqaqfiinut allanut pitsaasumik tapertaasumillu sunniuteqassagaluarpoq.

- *Ilinniartitsinernut atugassiissutinngorlugit ingerlatsinermut aningaasartuutit qaffanneqarnissaat*

Kalaallit Nunaanni pinngortitaq pillugu ilisimatuussutsikkut ilinniartitaanerit pilersinneqarnissaat anguniarlugu oqariartuut Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisumit taparserneqarnikuvoq, Arctic Science Partnership-ilu aqqutigalugu suleqatigiinnermi tamatuma piviusunngortinneqarnissaa periarfissiissutigineqarluni. Ilinniartitaaneq ukiut siunnerfiliilluni pilersaarusionerfiusut makku ingerlanerani pilersinneqassaaq, ajornangippat soorlu Sisimiuni ARTEK ataani issittumi inginiørinnorniat aningaasalersorneqarnerinut assingusumik aqqiussuussisoqaralarpat. Illutas-

sat eqqarsaatigalugit avataaniit aningaasaliissutinik pissarsiniarnissanut atatillugu pi-sortatigoortumik taparserneqarnissaq pisariaqarpoq (tulliuttut takukkit).

Avataaniit aningaasaliissutit:

- *Pinngortitaleriffiup allineqarnissaa*
Pinngortitaleriffiup illutai (illutarpiaa, aneksi, ilassut, umiatsialivik aamma Nuup avataaniittut misissuiviit) tamavimmik aningaasaateqarfiit avataaneersut tunissute-qarnerisigut pilersitaapput, tamakkerlutillu 100 mio. koruunit sinnerlugit akeqarlutik. Ilisimatuussutsikkut ilinniartitaanerit aallartinneqassappata illutassaasa 1.300 m² miss. angissusillit piareersaasiofigineqarnissaat Pinngortitaleriffiup aallarnisareerpa. Illutani taakkunanissaq Kalaallit Nunaanni peqqissutsimut ilisimatusarfik inissisi-massaaq. Avataaniit 35 mio. koruunit missaannik aningaasaliisoqarnissaa anguniarlu-gu Pinngortitaleriffik sulissaaq.
- *Silap pissusianik ilisimatusarfik*
Silap pissusianik ilisimatusarfik Pinngortitaleriffiup ataani pilersinneqarpoq 2009-mi Danmarkimilu Videnskabsministeriamit 75 mio. koruuninik aningaasaliiffigineqarluni. Aningaasaliissutit siunertaqarfioreerput, ingerlatsinermut (25 mio. kr.) ilisimatu-saatigalugulu ingerlatanut (50 mio. kr.) 2014-llu tungaanut aningaasaliissutaallutik. Ilisimatusaatigalugu ingerlatanut aningaasaliissutit ilaat 10 mio. koruunit Ilisimatusar-fiup ataani inuiaqatigiit pillugit ilisimatusarnernut aningaasaliissutaapput 2016-llu tungaanoortuullutik. Silap pissusianik ilisimatusarfiup Nuummiittup ingerlanneqarne-ranut tunngaviusumik aningaasaliissutit 5 mio. koruuninik 2016-p tungaanut ilane-qarnikuupput, ilisimatusarfeqarfillu maannakkut suliamigut nalilersorneqaleruttorpoq ilisimatuussutsikkut suliat ingerlateqqinneqarsinnaanerit siunertaralugu.
- *Ilisimatusaatigalugu misissuinernut nakkutiginninnernullu aningaasaliissutit*
Ilisimatusarluni suliniutinut uumasogatigiinnillu inuiaqatigiinnut kalaallinut pi-ngaaruteqartunik nakkutiginninnernut avataaniit aningaasaliissutaasartut Pinngortita-leriffiup ukiuini siullerni 15-ini ukiumut 1-5 mio. kroniniit ullumikkut ukiumut 35-40 mio. koruunit miss. amerlisimapput. Pinngortitaleriffiup aningaasaliissutaasartut atta-tiinnarnissaat allaat avataaniit aningaasaliissutit pilersaaruserfiup ingerlanerani amer-lisinnissaat ilimagaa. Taamaalilluni ingerlatanut taakkununnga avataaniit aningaasa-liissutit pilersaaruserfiup ingerlanerani 150 mio. koruuninik amerlanerunissaat naat-sorsuutigineqarpoq.

Misissuutip Paamiut taarserneqarnissaa

- *Nutaamik angallammik misissuutitaarnissaq*

Pinngortitaleriffiup misissuinernut atortagaa angallat Paamiut 1971-imeerpoq ukiullu 40-t sinnerlugit pisoqaassuseqarluni. Angallat pisoqalinikooqaaq, maannalu ukiut uku pilersaaruserfiusut naallugit atuussinnaanani. Pinngortitaleriffiup suliassaqarfigisai amerlanerpaat imaanut attuumassuteqarput, taamaattumillu atortut imaani misissuini atugassiat pingaaruteqartupilussuullutik. Paamiut avataani Kalaallit Nunaata nappataanik pingaarnerpaanik raajanik, qaleralinnik saarullinnullu misissuinernut atorpoq. Taamaattumik Paamiut taartissasineqarnissaat anguniarlugu piaartumik aaq-qiiissuteqarniarnissaq pingaartuuvoq. Paamiut angeqqataannik pisisoqassappat 200 mio. koruunit missaannik naleqassaaq, nutaajusamillu atornikumik taartissarsissappat 100 mio. koruunit missaannik naleqassaaq. Periarfissalli allat eqqarsaatigineqarsinnaapput aamma.